

Josep Aparici: *Nueva Descripción geographica* ... 1720

recullen la zona del Canigó, i que aquest massís és infrarepresentat en el nostre recompte. Però amb tot, la comparació és molt clara: serralades com Sant Llorenç no eren representades pels cartògrafs europeus, en comparació amb Montserrat. Els casos del Canigó i del Montseny estan en una situació intermitja i és el seu estudi el que ens permetrà d'entendre la preponderància de Montserrat i la "inexistència" de Sant Llorenç o altres muntanyes.

Com es veu en les dades apuntades, els cims més alts (en aquest cas el Canigó) no eren els més representats i tenir una determinada altura no era garantia d'una igual presència en els mapes: entre el cim de Sant Jeroni i el de Sant Llorenç hi ha poc més de cent metres de diferència i la relació d'aparicions en els mapes és de 114 a 4. També seria interessant anotar que els mapes de Sant Llorenç són tots ells del segle XVIII, excepció feta d'una cas dubtós de 1635. Ni l'altura dels pics més elevats, ni la neu no ens serveixen per explicar aquesta disparitat quant a les representacions. El fet que aquestes muntanyes estiguessin en el camí dels viatgers que arribaven d'Europa tampoc no ens permet parlar de la diferència, perquè el Montnegre no surt gairebé en cap mapa, tot i estar al costat del Montseny, fet que el faria igualment visible. En el mateix sentit, què explicaria la diferència entre Montserrat i Sant Llorenç?

Una primera resposta a la nostra interrogació es troba en la manera en què aquests cartògrafs treballaven. En gairebé cap cas, els autors no feien servir el treball de camp. El seu treball des del despatx s'acompanya del fet que ens trobem davant d'una societat que valora d'allò més la cultura escrita (les opinions dels clàssics passen per sobre de l'evidència dels sentits en molts casos). Tancats en els seus despatxos, allò que representen els cartògrafs de tot Europa són les coses de les quals tenen constància. I aquesta constància els arriba dels rumors o llegendes orals, fins a les obres escrites, passant per una multitud de fullers o gravats impresos arreu. De manera que el que reflecteixen els mapes no són les muntanyes en elles mateixes, sinó la seva anomenada.

Per dir-ho clarament, el relleu no era important; de les muntanyes no se'n pensava res. Aquestes formaven

part de l'indicible, allò que no cal parlar-ne, que no es pot dir. Si prenem el mapa de Burdingalensis, de l'any 1635, veurem com el relleu no hi és gens present. Per contra un mapa com el d'Aparici (1720) ens mostra que tot Catalunya és plena de petites talperes per indicar les muntanyes. I és que ell era conscient que "Cataluña es por lo general montuosa". No era l'únic; són molts els autors que parlen del nostre país en termes de montuositat, és a dir, que el Principat era una terra arrugada.

Si agafem el mapa d'Aparici veurem com gairebé tot Catalunya és ple de muntanyetes que no ens indiquen altra cosa que la forma del relleu, però aquestes muntanyes són intercanviables. Ben poques tenen una idiosincrasia especial; aquest és el cas de Sant Llorenç, que apareix en el mapa vist des de Barcelona. No ens ha d'estranyar: Aparici era nascut a Caldes de Montbui, i ben segur que coneixia Sant

Llorenç. Però si mireu la il·lustració, veureu el que fa en dibuixar Montserrat: aquí fa el que hagués fet qualsevol cartògraf dels Països Baixos o de París: recórrer a les imatges de què disposava. Aparici reproduïx en el seu mapa un gravat de l'any 1699 fet per Francs Gazan. Què no farien, doncs, els cartògrafs estrangers? Això que va fer Aparici era força normal, i la muntanya de Montserrat apareix, en molts dels mapes que estudiem, representada d'aquesta manera especial, és a dir, que no és una talpera com les altres. Aquest fet és excepcional, ni el Canigó té aquest tipus de representació; com a molt arriba a una talpera més gran que les altres.

La muntanya, per als cartògrafs moderns, no era important per ella mateixa: Sant Llorenç, el Montnegre, les muntanyes de Tarragona en general, gairebé mai no eren representades. Però a més cal anotar que el que avui dia considerem muntanyes eren preses en consideració per altres qüestions. El cas del Canigó és molt clar: l'any 1589 Per Anton Beuter escriu: "*El Canigó, muntanya cèlebre i de mala reputació en el món, a causa del llac que s'hi troba i on es concentren les males arts de la màgia, sortilegis i encanteris*". Beuter ens deixa veure clarament allò que ja hem vist abans, però amb un detall afegit: el Canigó és conegut per la seva anomenada, però el renom no li ve del cim, sinó del llac maleït. Aquest llac era molt conegut, des de l'"ascensió" de Pere el Gran fins a sant Jeroni o Eiximenis, autors que n'havien parlat en les seves obres.

No gens menys, el Montseny era conegut pel santuari de Sant Segimon o pel gorg de Gualba i no pas pels seus cims. És simptomàtic que Henrique Flórez, el 1774, parlés de "(...) un monte alto, y grande, llamado de S. Segismundo, tenido por el verdadero Monsén (...)". La mateixa idea la trobem en les muntanyes de Cardona, de Núria o del Tibidabo, de les quals es parlava perquè la llegenda deia que per més pedra (o sal, en el cas de Cardona) que es tragués, mai no s'acabaria, perquè aquestes muntanyes creixien a mida que se n'extreia.

El resum sembla ser clar: ens trobem davant d'una geografia del meravellós, de l'extraordinari, en què només les coses especials eren representades. Si tot